

PORTUGAL: QUINZE ANYS DESPRÉS

Clavells marcits

De la revolució dels clavells, a l'estat veí no en queda pràcticament res. Portugal ja no és una república que intenta assegurar la transició cap al socialisme sinó una república que vol incorporar-se el més ràpidament possible al món occidental.

Antoni Castel

Quinze anys després, ¿què queda d'aquell 25 d'abril que despertà tantes esperances entre els portuguesos? La resposta és tan complexa com els esdeveniments que succeïren a Portugal des que la càlida veu de José Alonso se sentí per les ràdios, anunciant en clau l'inici d'una revolta militar contra un *estado novo* escleròtic que insistia a mantenir tres guerres colonials a l'Àfrica, impossibles de guanyar per les armes, com ja havia avançat el general António de Spínola.

En la lletra, resten ben poques coses de significat de la *revolució dels clavells* i sembla que el destí se les engolirà com ja va fer-ho abans amb altres mesures, com la nacionalització de les entitats de crèdit, o la reforma agrària i el consell de la revolució. La pròxi-

ma reforma constitucional podria suprimir la referència actual al fet que la «república portuguesa és un estat democràtic» que té per objectiu «assegurar la transició cap al socialisme». Igualment, es més que probable que a la llarga desaparegui el consell d'estat, un òrgan de consulta presidencial que es pronuncia sobre la dissolució del Parlament i la dimissió del govern.

El camí de Portugal cap a la normalització occidental ha estat llarg i encara es pot dir que no ha acabat malgrat la seva incorporació a l'Europa rica i pròspera. Els primers cinc anys, especialment, foren els més durs, plens de cataclismes polítics, amb intents colpistes de dreta i esquerra, fins que s'imposà el poder civil sobre el Moviment de les Forces Armades (MFA), el conductor del colp contra la dictadura de Marcelo Caetano. També costà moltíssim anar tancant les ferides produïdes

Otelo Saraiva de Carvalho.

per més de 50 anys de colonització intensiva a Angola, Cap Verd, Guinea Bissau, Sant Tomé i Príncep i Moçambic. Les seqüeles de l'aventura colonial encara es pateixen: molts dels *retornados* —ex-colons— no han aconseguit adaptar-se a la vida metropolitana i altres preferiren anar al país de l'*apartheid*; milers de persones sofreixen les conseqüències, físiques i psíquiques, de

Mario Soares, incombustible.

la participació en la guerra colonial; les relacions amb algunes ex-colònies, com Angola, no s'han normalitzat.

Hi ha, a més, el convenciment que la descolonització es va fer de pressa, d'una manera traumàtica per a la metròpoli i també per als angolenys, que no han tingut un moment de respir des que accediren a la independència, el 1975.

El resultat és desencoratjador: Portugal ha estat desplaçat d'Àfrica per altres països, com França, Itàlia i Brasil, que no han tingut un passat colonial en la zona i que poden oferir la tecnologia mitjana que necessiten aquestes nacions. En el cas angoleny encara és pitjor, perquè Portugal, obstinat a permetre les activitats polítiques a Lisboa del moviment opositor UNITA, ha quedat una mica al marge dels projectes de reconstrucció, que podrien començar tan aviat Namíbia accedeixi a la independència, es retirin els soldats cubans d'Angola i s'arribi a un acord amb el grup guerriller dirigit per Jonas Savimbi.

Un altre punt negre en la descolonització és Timor oriental, envaït per Indonèsia des de 1974. Pressionat per l'església, Portugal ha intentat, sense massa èxit, que les Nacions Unides condemnessin l'expansionisme del règim indonesi, un propòsit sempre obscurt pel poder de Djakarta entre els països que formen part del Moviment dels No Alineats.

Reduir l'endarreriment tecnològic

Aquests quinze anys també han estat de combat contra l'endarreriment

tecnològic que deixà un Estado Novo corporativista i protector. Portugal, tradicionalment més vinculat a Gran Bretanya que al continent per buscar un equilibri amb el gegant espanyol, no ha ultrapassat el seu paper de perifèria d'Europa, un paper que comparteix amb Irlanda i Grècia. Per poder assolir un major protagonisme és necessari enfortir l'economia, procurant la rendibilitat d'una agricultura que en algunes zones, com l'Alentejo, està a uns nivells quasi neolítics, i reconvertint els sectors deficitaris, com les drassanes de Lisnave, prop de Lisboa.

Perdut el protagonisme a Àfrica i Amèrica —Brasil ja fa temps que ha ultrapassat l'ex-metròpoli en tots els barems econòmics, Portugal no pot sinó mantenir aquest paper secundari adjudicat per Europa, a la qual proveeix de mà d'obra, productes agrícoles i les platges de l'Algarve i l'illa de Madeira.

El dany causat a les idees per la dictadura instaurada per António de Oliveira Salazar el 1932 ha estat considerable. El pensament encara es ressent de 43 anys de por i de silenci, de mediocritat. Els escriptors, periodistes, artistes i intel·lectuals recuperen el temps perdut i intenten fer-se un racó al costat del clàssic, finalment reconeguts a Europa. La reconstrucció cultural començà el mateix 25 d'abril, quan es pogué vomitar tot el que s'havia engolit durant el període de les tenebres.

Incombustibles Soares i Cunhal

La situació política s'ha aclarit en

aquests darrers anys, després de perdre's un dels més brillants elements, Francisco Sá Carneiro, que morí en un estrany accident aeri l'any 1980, quan era cap de govern. També ha sucumbit, per diferents raons, Otelio Saraiva de Carvalho, empresonat i culpats d'estar implicat amb el grup terrorista FP-25; Francisco Pinto Balsemao, retirat provisionalment de la política, i António Ramalho Eanes, l'ex-president que no ha aconseguit aixecar el seu Partit de Renovació Democràtica (PRD). En canvi, Alvaro Cunhal i Mário Soares han demostrat que són incombustibles, insensibles a les crisis i terratrèmols polítics.

El primer dirigeix amb energia el partit comunista més ortodox de tot Occident i sembla que no el preocupen els nous vents que es fan sentir a la plaça Roja. Cunhal està disposat a mantenir-se fidel al dogma, encara que a poc a poc el partit es redueixi a testimonial. El segon, intel·ligent i hàbil, ha aconseguit el que s'havia proposat: ser president de la república i poder estar per damunt del bé i el mal. Ha aconseguit que, almenys institucionalment, el país funcioni malgrat l'anòmala cohabitació amb un govern de centre-dreta, on els socialistes del seu partit són minoria.

Enmig dels dos, potser sense tant de carisma ni *pedigree* contra la dictadura, hi ha Aníbal Cavaco Silva, en el poder des de juny de 1985 amb el seu Partit Socialdemòcrata. Cavaco ha demostrat experiència per conduir un Portugal que ja veu com molt llunyà aquell 25 d'abril. □

XIIa Assemblea General

El poder de la imaginació,
La força de l'organització

València, 29-30 d'abril i 1 de maig

CRIDA A LA SOLIDARITAT